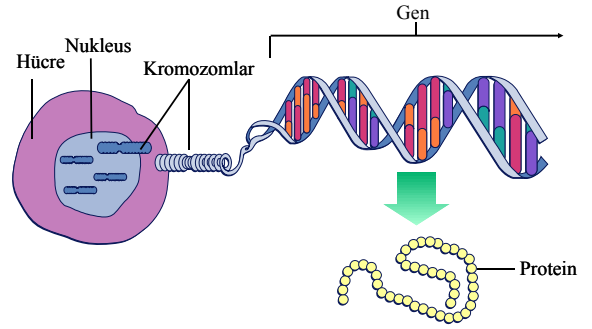

Temel Genetik Kavramlar – DNA izolasyon yöntemleri

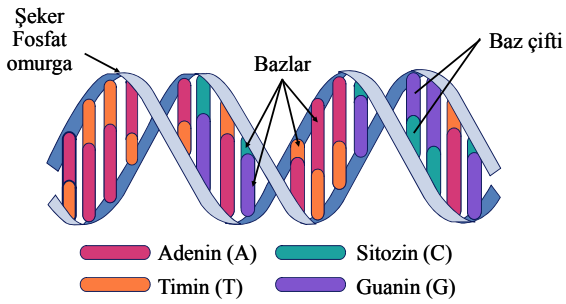
Prof.Dr.Uğur ÖZBEK

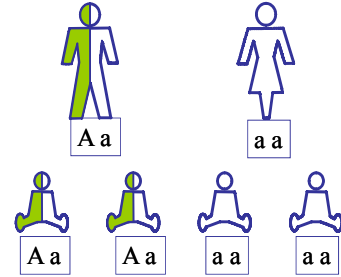
Kromozom, DNA ve Gen

DNA çift sarmalı

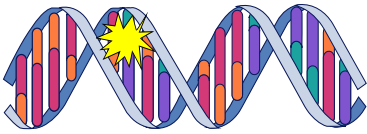
Allel Segregasyonu

Alleller: Aynı genin farklı formlarıdır (A a)

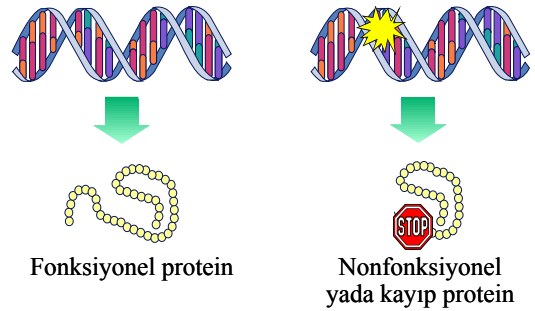
Hastalık yapan mutasyonlar

Mutasyon normal baz dizisindeki değişikliklerdir

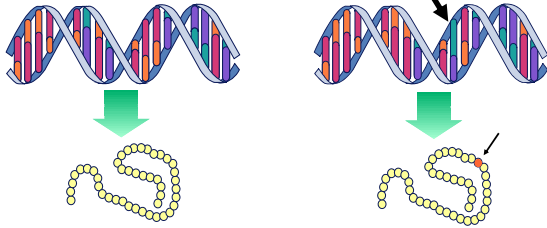
Protein fonksiyonunu değiştiren DNA dizi değişiklikleri olarak adlandırılır

Hastalık yapan mutasyonlar protein fonksiyonunu bozar

Polimorfizm

Protein fonksiyonunu deęiřtirmeyen
DNA dizi deęiřiklikleridir

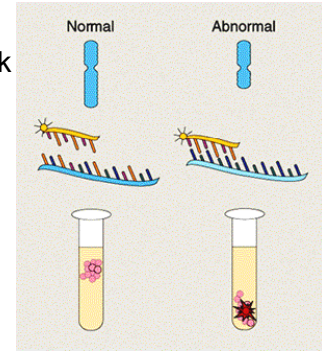

Fonksiyonel protein

Fonksiyonel protein

Üç çeřit genetik test mevcut

- Sitogenetik
- DNA/RNA
- Metabolik

DNA tiplendirmesi Akış şeması

- DNA İzolasyonu
  - FTA Kartı
  - Chelex
  - Kolonlu sistemler
  - Organik izolasyon.
- DNA Miktar tayini
  - Direkt
  - Direkt, blot sistemi ile
  - Real Time PCR
- PCR Amplifikasyonu
- DNA dizileme yada tiplendirme
- Analiz ve yorumlama

Figure 6.1. Flowchart for forensic DNA typing.

DNA Metodolojisi

- Fiziksel olarak ayrılmış çalışma alanları oluşturulmalı-Sterilizasyon
  - DNA izolasyonu
  - PCR hazırlanması
  - PCR sonrası çalışmalar
  - PCR UV lambalı bir laminar flow altında gerçeşleştirilmeli

DNA Metodolojisi

- Cihazlar
  - Pipetler- P20, P200, P1000
  - Blok ısıtıcı
  - Vorteks
  - Santrifüj
  - PCR cihazı
  - Elektroferez ve güç kaynaęı
  - Bilgisayar

DNA İzolasyon Protokolü #1

- FTA Kartı
  - Kartın üzerine emdirme
  - Lökositler kartın üzerinde parçalanır ve DNA kağıtıda kalır.
  - DNA analizi için küçük bir parça koparılır
  - Yıkama
  - Analiz.

FTA Protokolü

FTA BLOOD PROTOCOL OVERVIEW

Sample Application
Apply whole blood, bone marrow or buffy coat to the FTA Card. Allow to dry completely.

TE⁺ Rinses
Wash twice with TE⁺ buffer (10 mM Tris, 0.1 mM EDTA, pH 8.0) and discard used buffer after each wash.

Disk Removal
Punch a disk out of the sample on the FTA Card.

Drying Step
Dry disk in PCR tube.

FTA Purification Reagent Washes
Place the disk in PCR tube and wash three times with FTA Purification Reagent. Discard used reagent after each wash.

Direct to PCR
Add PCR master mix directly to the disk and amplify.

DNA İzolasyon Protokolü #2

• Chelex

- Kan örneği %5 Chelex içinde 56°C de 30 dk inkübe edilir.
- 8 dk kaynatılır.
- Santrifüj ile inhibitörler ve hücre kalıntıları ayrılır

DNA İzolasyon Protokolü #3

• Kolon İzolasyonu

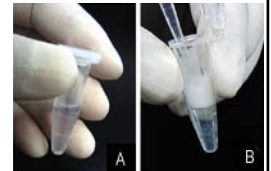
- Hücre parçalanır ve proteinler enzimle sindirilir
  - Fiziksel, ısı, deterjan
  - Proteinaz K
- DNA, silika membrana santrifüjle bağlanır
- %70 lik etanolle santrifüjle edilir.
- DNA, su yada TAE (Tris-Acetate - EDTA) ile elüe edilir

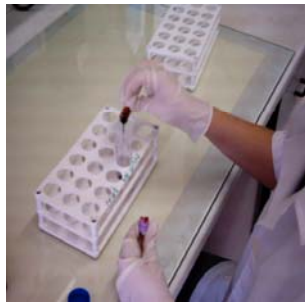
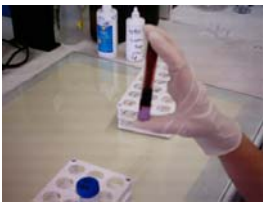
DNA İzolasyon Protokolü #4

• Organik İzolasyon

- Hücre parçalanır ve proteinler enzimle sindirilir
  - Fiziksel, ısı, deterjan
  - Proteinaz K
- Organik izolasyon.
  - Fenol-kloroform
- Üst faz santrifüjle uzaklaştırılır
- DNA çöktürülür.
  - Etanol yada isopropanol
- DNA peleti eldesi için santrifüjasyon.
- Su yada TE ile DNA elüe edilir

Kan Örneği 50ml'lik Falcon Tüpe Aktarılır

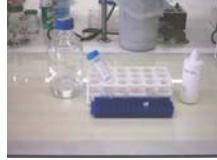

Kan Falcona Aktarıldıktan Sonra Tüpler Peroksitle Silinmelidir.

Lysis- Eritrosit Parçalanması

- Gelen Örnek Miktarının 3 Katı Oranında Lysis Buffer Eklenir.
- Lysis : NH_4Cl KHCO_3 ve EDTA Kullanılarak Hazırlanır.
- +4 Derecede 20-30dk Bekletilir.
- 1500rpm de 10dk santrifüj edilir.

- Süpernatant Atılır
- Beyaz Hücreler Resüspanse Edilir
- Üzerlerine 10-20ml Lysis Eklenir.
- 1500rpm de 10dk santrifüj edilir.
- Tekrar Süpernatant Uzaklaştırılıp Hücreler Resüspanse Edilir.

56°C sıcak su banyosunda gece boyu bekletilir

İZOLASYON ÖNCESİ

- DNA oldukça stabil bir moleküldür. Ancak nükleazlardan korunmalıdır
- DNA çalışmaları için ayrı bir oda oluşturulmalıdır (temiz oda-PCR ürünü yok)
- DNaz içermeyen tüpler, falconlar ve filtrelili pipet uçları kullanılmalıdır.
- Pipet setleri ayrılmalıdır.
- Tüm solusyonlar gerektirdiği şekilde sterilize edilmeli (otoklav ya da filtre)

DNA ile Çalışırken...

- DNA izolasyonunda kullanılacak materyalin ya taze olması ya da sıvı nitrojende hızla dondurulduktan sonra -70C° de bekletilmiş olması gerekmektedir.
- $+4\text{C}^\circ$ de 7 gün ya da -20C° de 1 ay bekleyen örneklerde %10-15 ürün kaybı olduğu bildirilmiştir.
- DNA izole edilecek örneklerin EDTA içeren tüplerde toplanması gerekmektedir (PCR'ı inhibe etmeyen tek koagulant)

SAKLAMA

- Genomik DNA $+4\text{C}^\circ$ de saklanmalı, -20C° de saklanması kırılmalara sebep olabilir.
- Plazmid DNA'sı ya da diğer küçük DNA molekülleri kısa süreli olarak $+4\text{C}^\circ$ de saklanabilir. Uzun süre saklanacaksa aliquotlar halinde -20C° de saklanmalıdır.
- Modifiye edilmiş DNA $+4\text{C}^\circ$ de saklanmalıdır.

MANİPÜLASYON

- Deney hazırlanırken DNA tercihan buz üzerinde tutulmalıdır.
- Etanol presipitasyonundan sonra genomik DNA'nın çok fazla kurutulmasından sakınılmalı, oda ısısında kuruması sağlanmalı.

ÇÖZÜLME

- Tris içeren tamponlarda çözülmeli. Suda çözdürülen DNA acid hidrolizlerin hedefi olduğu için tercih edilmemeli.
- Çözülmesine yardımcı olmak amacıyla tüp hafifçe tersyüz edilebilir ya da çeperlerden küçük darbeler verilebilir.
- Alternatif olarak +4C °de bir gece beklemesi sağlanabilir.
- Genomik DNA vortekslenmemeli
- DNA 10 dakika 65C °de çözdürülerek DNAzların inhibe edilmesi sağlanabilir.

KALİTE VE MİKTAR KONTROLÜ

- DNA miktar ve kalite kontrolü için spektrofotometrik ya da florometrik ölçüm kullanılır.
- Ölçümden önce +4C °ten çıkarılan örnek 37C °de 30 dakika ya da 60C °da 3 dakika bekletilerek, tüm DNA'nın resuspansne edilmesi sağlanmalı.
- Eğer gerekli ise cihaz 30dakika önceden açılarak lambanın ısıtılması sağlanmalıdır.
- DNA ölçümleri kuartz küvetler ile yapılmalıdır.

SPEKTROFOTOMETRİ

- 1U A_{260} dsDNA = 50µg/ml dH_2O
- 260 nm nükleik asitler ve 280nm proteinler
- OD_{260}/OD_{280} örnek temizliğini gösterir (1.8 ideal oran)
  - OD <1.8 protein kontaminasyonu
  - OD >1.8 nükleik asit kontaminasyonu
  - $A_{260} \times 50$ x sulandırma katsayısı = DNA miktarı (µg/ml)

Görüntüleme

- İncelen mutasyonun çeşidine göre görüntüler üzerinde yorum yapılır
- Her jelde mutlaka referans olarak kullanılan moleküler uzunluk standardı, pozitif kontrol ve negatif kontrol olmalıdır.
- Negatif kontrolde herhangi bir bandın olması kontaminasyonu gösterir
- Pozitif kontrolde ise mutlaka beklenen bandın bulunması gerekir.

AGARUZ JEL ELEKTROFOREZİ

- Agaroz agar adı verilen bir tür deniz yosunundan elde edilir.
- Agaroz granüllerini (bir şeker türü), tampon içinde ısı yardımıyla çözülerek jel tankı içinde donması sağlanır.
- Donduğunda polisakaritlerden oluşmuş gözenekli bir yapı verir.

Solgun bantlar

- Ethidium bromid DNA'dan ayrılabilir
- Jel tekrar ethidium bromid ile boyanabilir
- PCR örneği tekrardan jele yüklenebilir
- Jel kısa sürede fotoğraflanmalı, difüzyon görüntü kalitesini bozar
- Bantlar net olmalı ve yoruma açık olmamalı

Non-spesifik bantlar

- Beklenin dışında ilave bantlar görülmemeli
- PCR optimizasyonu yapılmalı ve PCR tekrarlanmalı
- Başlangıç DNA'sı temiz ve optimum miktarda olmalı
- MgCl miktarı ve birleşme ısısı değiştirilmeli

Kontaminasyon

- DNA izolasyonu ve PCR esnasında olabilir
- Bütün solusyon ve malzemelerin sterilitesi gözden geçirilmeli
- Tüpten tüpe bulaşma önlenmeli
- PCR sonrası tüpler sadece elektroforez bölümünde açılmalı ve aynı odada çöpe atılmalı